

רשק
שיעורים
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק כי תשא טו אדר תשע"ב ♦ דף היומי בבלי: תמורה כג ירושלמי: שקלים כד

במארז מפואר ובפטנט חדשני

ש"ס כ"ס 'עוז והדר'

עולם הספר התורני מתבשר מעת לעת על יצירות חדשות שכובשות את ליבם של הלומדים, אך דומה כי ליצירה ייחודית זו המתין עולם התורה, ש"ס כ"ס עוז והדר. הש"ס מודפס בגודל מיוחד המתאים בדיוק להכנסה בכיס, כך יכול הלומד לשאת עימו את הגמרא קלות מרבית לכל מקום - בבחינת 'והייתה עימו וקרא בו'.

ש"ס עוז והדר הוגה במשך עשרים שנה ממאות אלפי טעויות ושיבושים, הודפס בתכלית ההידור והפאר, והינו מהדורת הש"ס המבוקשת בעולם התורה. מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א סמכו ידיהם על ש"ס עוז והדר שאינו מש משולחנם. גם בני הישיבות ואברכי הכוללים, לומדים וצורבים צעירים משתמשים תדיר בש"ס המהודר של עוז והדר. אף לומדי הדף היומי לומדים בגמרות עוז והדר.

במשך הזמן נוצר ביקוש רב לגמרות עוז והדר שיודפסו במהדורה ייחודית בגודל המתאים לנשיאה בכיס, ויאפשרו ללומד לקחת עימו את הגמרא לכל מקום, אך יחד עם זאת תשמר ההקפדה על אותיות גדולות קריאות וברורות שלא יאלצו את הלומד לאמץ עיניו בעת הלימוד.

בעוז והדר קלעו אל המטרה והחליטו על הוצאת מהדורה מפוארת של ש"ס כ"ס עוז והדר'. התוצאה הפתיעה גם את משווקי הספרים הרגילים להפתעות חדשות בעולם הספר התורני, אשר לא האמינו שניתן לשלב בין שתי הדרישות, גמרא קטנה הנכנסת בקלות לכיס החליפה וגם קלה נוחה וברורה לקריאה וללימוד מעמיק.

ש"ס כ"ס עוז והדר החדש מכיל 44 קונטרסים מפוארים בגובה 17 ס"מ, המתאימים במיוחד לנשיאה בכיס, בהדפסה מרהיבה על נייר קרם מיוחד, עם פטנט בלעדי השומר על נוחות הלימוד והעיון הממושך גם בעת נסיעה בדרכים. מעתה יוכלו גם הלומדים בדרכים ליהנות ולהתבשר מההדפסה המפוארת והאיכותית של ש"ס עוז והדר.

הבשורה המרעננת של מהדורת ש"ס כ"ס עוז והדר' מופיעה בדיוק בעיתוי המתאים, הימים הקרובים לחגים הבעל"ט, ואלו השמחים עם התורה יוכלו לשאתה תמיד איתם לכל מקום. מדובר במתנה ייחודית המתאימה להורים, למלמדים ומחנכים ועוד. ביקוש מקורי נרשם גם ממחותנים הקונים לחתניהם ש"ס חתנים מפואר של עוז והדר ומצרפים לש"ס את מהדורת ש"ס כ"ס עוז והדר', למען יוכל החתן הצורב הצעיר להתענג על לימודו גם בלכתו בדרך, כאשר במרבית הכרכים נוסף אף תפילת הדרך.

נושאי הדף בעלון

קדושת מעות שהתקבלו מביטוח
תשמישי קדושה.....תמורה כג

הנודר מעות לצדקה אם תלד אשתו
וילדה תאומים.....תמורה כד

איסור חזרה מהפקר ואם היורשים
יכולים לחזור מהפקר
אביהם.....תמורה כה

אמירת 'יהי רצון כאילו הקרבת
חטאת'.....תמורה כו

טבח שמכר ב' פעמים טריפות אם
מעבירים אותן.....תמורה כז

בהמה שנרבעה האם מותרת
באכילה.....תמורה כח

להדליק נרות שבת או חנוכה מנרות
שיוצרו לצורך עבודה זרה.....תמורה כט

כפתור ופרח.....עמוד 5

קדושת מעות שהתקבלו מביטוח תשמישי קדושה

בגמרא אמר רב אמי, המפריש שני ציבורי מעות לאחריות לקרבן שהתחייב בו, מתכפר באחד מהן, והשני יפלו לנדבה ואינו חולין. וכתב המשנה למלך (פסולי המוקדשין פ"ד הכ"א) הטעם ששני הציבורים קדושים אף על פי שלא הפרישם אלא לצורך קרבן אחד, לפי שחלה על שניהם קדושת קרבן מספק, שהרי בשעה שהקדישם הפריש את שניהם ואמר שאם יאבד האחד שיקריב השני, וכיון שאין ידוע איזה מהם יקדיש חלה הקדושה על שניהם ואינם יוצאים לחולין.

ולפי זה כתב, שאם הפריש תחילה רק צבור אחד של מעות או קרבן אחד, ואחר כך הפריש את השני לאחריות, והקריב את הראשון [כן הגיה במנחת יצחק דלהלן], השני הוא חולין, לפי שלא חלה קדושה על השני אלא לאחר שיאבד הראשון, שהרי על תנאי הקדיש את השני.

אבל כשהפריש שנים כאחד לאחריות על שניהם, חלה קדושת קרבן בשניהם, שהרי אינו מבורר איזה מהם הוא עיקר הקדשו ואיזה הוא התנאי, ולפיכך מתכפר באחד והשני יפול לנדבה, שמא השני הוא עיקר ההקדש והראשון הוא התנאי.

וכתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' עו), שמכאן יש ללמוד גדרו של ממון הניתן לאחריות, שאם מקדיש אדם חפץ ומעמיד מעות לאחריותו אם יאבד, הרי זה הקדש בתנאי, ואם הקדיש יחד את המעות ואת אחריותם הרי זה ספק מהו עיקר ההקדש ומהו התנאי, ואם הקדיש תחילה מעות ואחר כך העמיד מעות אחרים לאחריותם המעות הראשונים הם עיקר ההקדש והמעות השניים אינם קדושים אלא בתנאי, ולכן אין הקדושה חלה במעות הללו אלא אם כן יאבדו הראשונים, אבל כשיאבדו לא יצטרכו לחזור ולהקדיש את השניים, אלא תחול בהם הקדושה משעה הראשונה כיון שהקדישום בתנאי.

ועל פי זה כתב, שבית הכנסת ששילם דמי ביטוח [אינשורענס] לחברת ביטוח על מנת שאם יגנבו כלי הכסף של בית הכנסת יקבלו מעות מחברת הביטוח באחריותם, הרי זה כמו שהפרישו מתחילה את המעות שיקבלו מחברת בטחון שיהיו תמורת תשמישי הקדושה, שאם יגנבו או יאבדו יקדשו המעות האחרים תחתיהם, ואין צריך להקדיש עכשיו את מעות הביטוח אלא קדושים הם לקדושת תשמישי בית הכנסת מקודם.

ומטעם זה הורה בנידון בית הכנסת שנשרפו ונגנבו כלי הקודש שהיו מבוטחים בחברת ביטוח וקיבלו מחברת הביטוח מעות תמורתם, ורבים מבני הקהילה אמרו שהדברים מוכיחים שהגנבים מחזרים אחר גניבת כלי הכסף וממילא גונבים גם ספרי תורה ושאר דברים והפריצה קוראה לגנב, ולכן אמרו שאין כדאי לקנות כלי קודש של כסף אחרים, כדי שלא להרגיל רגל הגנבים והשודדים, אלא יקנו במעות דבר מצוה אחרת.

והשיב שאין נכון לשנות את דמי הביטוח לדבר אחר, כיון שכבר הקדישום מתחילה וכנ"ל, אלא יקנו בהם כלי כסף או דבר שקדושתו גדולה יותר שמעלים מקדושה לקדושה. ומה שחוששים שלא יתרבו הגנבים על ידי זה אינה טענה כל כך, שיכולים שלא להחזיק אותם בבית המדרש, אלא כמו דין כספים שאין להם שמירה רק בקרקע, או בבתי גזיהם, ורק בשעת הצורך יביאו אותם לבית המדרש.

הנודר מעות לצדקה אם תלד אשתו וילדה תאומים

בשו"ת מהרש"ם (ח"ה סי' מב) דן, בדבר מי שנדר שאם תלד אשתו זכר יתן כ"ה רובלי כסף לצדקה, ואם תלד נקבה יתן רק מחצה מזה, וילדה תאומים זכר ונקבה, אם צריך ליתן פעם ומחצה כפי ערך זכר ונקבה ל"ז ומחצה רובלים, או שמא די לו רק בנדר של זכר לבד, שהרי לא נדר רק על ילד אחד אם זכר או נקבה, אבל לא נדר על שניהם.

והוכיח מסוגייתנו שחייב ליתן שניהם גם מה שנדר לזכר וגם מה שנדר לנקבה, שכן מבואר במשנתנו לענין הנודר על בהמתו מעוברת שאם תלד זכר יהיה עולה ואם תלד נקבה תהיה שלמים, וילדה זכר ונקבה, הזכר יקרב עולה והנקבה תקרב שלמים, ומבואר שאף על פי שלא נדר אלא על אחד מהם, שאם תלד זכר יהיה עולה ואם תלד נקבה תהיה שלמים, אף על פי כן אם ילדה שניהם חלה הקדושה על שניהם, והוא הדין בנודר לצדקה אם תלד זכר ואם תלד נקבה, שאם ילדה שניהם צריך ליתן שניהם.

וכתב עוד, שאם ילדה שני זכרים לכאורה נראה שיש לדמותו לדין הסיפא שבמשנתנו, שאם ילדה שני זכרים אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו חולין, ופירש רש"י (ד"ה ילדה שני) שעל שניהם חלה קדושת עולה, אך כיון שלא נדר להקריב אלא עולה אחת, לכן יקריב אחד לנדרו והשני ימכר לצורך עולה ודמיו חולין.

ומבואר בזה שנדרו חל על אחד ורק גוף הקדושה חלה על שניהם, והטעם משום שאיננו יכולים להוציא אף אחד מהם מהקדושה, ואם כן גם הנודר לצדקה על לידת ילדיו לא נדר אלא על אחד מהם, וכיון שבנודר אין הקדושה חלה על גופם כלל, יצא ידי חובת נדרו במה שיתן פעם אחת.

ואע"פ שלכאורה לפי זה יש לומר שגם בזכר ונקבה נדרו הוא רק על אחד ורק הקדושה חלה על שתיהן, זה אינו, שאם כן גם ברישא היה צריך לומר שימכר אחד מהם ודמיו חולין, ובעל כרחך שבזכר ונקבה גוף נדרו חל על שתיהן [וראה בדברי המו"ל, שהאריך להוכיח שגם בילדה זכר ונקבה אינו צריך לתת אלא פעם אחת, אך כתב שכבר הורה זקן המהרש"ם שבאופן זה צריך לתת הן כמו שנדר לזכר והן כמו שנדר לנקבה].

ובחשוקי חמד (ב"ק קט.) דן, בדבר אדם שעברו כמה שנים מנישואיו ועדיין לא זכה לפרי בטן, והוציא ממון רב על זה, ונדר שאם יולד לו בן יתן צדקה סכום כשיעור שהיה צריך להוציא להוצאות הרופאים, שהוא ב' אלפים, כיון שרצה לתת לעניים כמו שנתן לרופאים, ואם תולד בת יתן מחצית מהסכום, דהיינו אלף. ושמע ה' לתפילתו ונולדו לו תאומים בן עם בת, ושאל אם ישלם כפי שהבטיח עבור בן, או שצריך לשלם דמי בן ובת.

וכתב שגם אם נאמר כדברי המהרש"ם שבנולדו בן ובת צריך לתת כשיעור שניהם, אפשר שבנידון זה יודה המהרש"ם שאינו צריך לתת יותר מהסכום שעלו לו הרופאים, שהרי התנה מתחילה שרוצה לתת לצדקה כמו שעלו לו הרופאים ולא יותר, ואם יצטרך לתת ג' אלפים הרי זה יותר ממה שעלו לו הרופאים, ונשאר בצ"ע.

יום ראשון יז אדר

תמורה כה

איסור חזרה מהפקר ואם היורשים יכולים לחזור מהפקר אביהם

כתב הרמב"ם (נדרים פ"ב הי"ד), ההפקר אף על פי שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו. וכן נפסק בשו"ע (ח"מ סי' רעג ס"ב). וכתב בבית יוסף (או"ח סי' תלד ד"ה ושלוחו), שמטעם זה אין אדם יכול לעשות את חבירו שליח להפקיר את ממונו שלו, כיון שהאומר לחבירו קבל עליך נדר זה בשליחותי שאהיה אסור בו, לא אמר כלום, וכיון שהפקר מטעם נדר הוא, אין אדם יכול למנות את חבירו שליח לנדור עבורו. ועל פי זה כתב לענין ביטול חמץ, שכיון שאינו שייך לדין נדר, מועלת בו שליחות, וכן פסק בשו"ע (שם סי' תלד ס"ד) ששלוחו יכול לבטל את החמץ, ושלא כדברי הר"ן (פסחים ג): שכתב שיש אומרים שכיון שביטול מתורת הפקר נגעו בו, אין השליח יכול לבטל את החמץ.

וכתב בצפנת פענח (נדרים שם) שמסוגייתנו מוכח כדברי הרמב"ם שההפקר הוא כמו נדר, שהובא בגמרא ספיקו של אילפא בענין לקט שצריך להניחו לעניים, והוא הנופל מתוך המגל בשעת קצירה או הנופל מתוך ידו כשמקבץ השבלים ויקצור, והסתפק אילפא אם אמר על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר, אם הועילו דבריו והפקר הוא, או לא הועילו ולקט הוא כיון שקדושתו בידי שמים. ואמר אביי שאין להסתפק בדבר, שהרי דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים, וכיון שציוה הקב"ה להניחו ללקט אין דבריו מועילים במה שאמר שיהיה הפקר. ומדברי אביי למדו גם, למי שהקדיש את הבכור לעולה עם יציאת רובו, שאין דבריו קיימים, כיון שדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים. ומבואר בזה שהמפקיר הוא כמו גדר של מקדיש, שדבריו אינם קיימים אם הם נגד דברי הרב, ומשמע שכנדר הם ולא כהקנאה. וביאר בגדר הדבר, שהמפקיר אינו מסלק את רשותו ממנו באופן שממילא אין לו עליו שום רשות, אלא שכעין נדר הוא שנודר שיוכל כל אחד לזכות בו. וכתב שנראה שלדעת הרמב"ם המפקיר יכול לחזור בו מההפקר על ידי שאלה, כשם שיש שאלה בנדר.

גם באתוון דאורייתא (סי' יז) הביא ראייה לדברי הרמב"ם מסוגייתנו, ממה שצייד אילפא שיש לומר שההפקר חל ולא הלקט כיון שנהנים בו עניים ועשירים, ומשמע שחלות ההפקר מצוה היא ודנים איזו מצוה עדיפה להתקיים, מצות הפקר שהכל נהנים בה או מצות לקט שאין נהנים בה אלא העניים. והביא עוד ראייה, ממה שאמרו במדרש (שיה"ר פ"ד א א), 'הנך יפה' (שם ד א) במצות הבית בחלה תרומה ומעשרות, 'הנך יפה' במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר. הרי מפורש בזה שההפקר מצוה היא וכזה ראה וחדש.

ובקצות החושן (סי' רעג ס"ק יא) חידש, שלפי דעה זו אין ההפקר עושה קנין כלל, ועדיין הדבר המופקר ברשות הבעלים עד שיזכו בו אחרים, אלא שיש איסור לבעלים לחזור בו מדין 'לא יחל דברו' האמור בנדרים (במדבר ל ג), ועל פי זה צידד, שאם הפקיר נכסיו ומת ועדיין לא זכו בהם אחרים, יכולים היורשים לחזור בהם, כיון שקנין לא חל עדיין ואין כאן אלא מצוה לקיים הנדר, והיורשים אינם חייבים לקיים נדרו של אביהם. אך החתם סופר (שו"ת, או"ח סי' סב, יו"ד סי' שטז) והערון השלחן (ח"מ שם ס"ד) ועוד אחרונים חלקו על הקצות החושן, וכתבו שכיון שהלכה כחכמים דרבי יוסי (נדרים מג). שההפקר יוצא מיד מרשות הבעלים, ולא רק כשבא לרשות זוכה, אם כן מיד כשהפקיר קיים את נדרו ואין היורשים יכולים לחזור בהם.

יום שני יח אדר

תמורה כו

אמירת 'יהי רצון כאילו הקרבתי חטאת'

כתב הרמב"ם (מעשה הקרבנות פי"ד ה"ח), שחטאת ואשם אינן באין אלא על חטא, ואינן באין בנדר ונדבה, האומר הרי עלי חטאת או אשם, או שאמר הרי זו חטאת או אשם, לא אמר כלום.

אמנם בלשון לימודים (יעבץ, נדרים סי' קיג ד"ה ושמעתי ישוב, הו"ד בקצרה בשער המלך מעשה הקרבנות שם) כתב בשם מהר"י אירגאס, שמדברי רש"י בסוגייתנו מבואר שכל מה שאין חטאת בא בנדבה היינו דווקא לענין שלא להקריבו לקרבן חטאת להתכפר בו, אבל לענין שתחול קדושת חטאת על הבהמה ודאי שנידר ונידב הוא, והבהמה הולכת למיתה. שהרי אמרו בסוגייתנו שהמקדיש בהמה שתהיה חציה עולה וחציה חטאת, לרבי מאיר תיקרב עולה ולרבי יוסי תמות, ושיון שאם אמר חציה חטאת וחציה עולה שתמות. ופירש רש"י (ד"ה תמות, ד"ה ושיון) שלרבי יוסי גם באומר חציה חטאת בסוף, תמות, כיון שמתחשבים גם בגמר דבריו של אדם, והוא הרי אינו מחויב חטאת, ולכן תמות. ואם אמר חציה חטאת בתחילה שוים הכל שתמות, כיון שרבי מאיר סובר תפוס לשון ראשון, וכיון שנדר חטאת בלי שהתחייב בה תמות. והדבר פשוט שלא נחלקו אלא במקדיש שתי קדושות על הבהמה, אבל אם הקדיש רק לחטאת הכל מודים שתמות, ואין אומרים שלא אמר כלום כיון שאין חטאת באה בנדר, אלא חלה בה הקדושה ומה שאינה באה בנדר היינו שאינה קרבה.

אך בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' כו) נקט בדעת רש"י (נדרים ו. ד"ה דבריו), שאף על פי שאין חטאת באה בנדר ונדבה, מכל מקום חל הנדר וצריך לישראל על נדרו שלא יביא, ואם הביא עשה שלא כהוגן אבל יצא ידי נדרו [כמו הנודר שהקריב בבית חונו (מנחות קט)].

ובנידון זה אם חטאת באה בנדר ונדבה ואם היא קדושה, תלוי דין אמירת 'יהי רצון כאילו הקרבתי חטאת' אחר אמירת פרשת חטאת בסדר קרבנות שבשחרית. שהנה כתב הטור (או"ח סי' א), בבוקר יאמר פרשת הקרבנות כגון פרשת העולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם, וכשיסיים פרשת העולה יאמר רבון העולמים יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי עולה בזמנה, וכן יאמר בפרשת המנחה והשלמים והאשם, אבל אחר פרשת החטאת לא יאמר כן, לפי שאין החטאת באה בנדבה, ואם אינו חייב חטאת אין לו לומר שיהיה כאילו הקריבה.

והב"ח (סי' י) כתב, שמכל מקום יכול לומר בדרך תנאי, רבון העולמים אם אני חייב חטאת יהי רצון לפניך שיהא מקובל לפניך קריאתי לפרשת החטאת כאילו הקרבתי חטאת בזמנה, שלשון זה משמע שאם אינו חייב חטאת לא תעלה לפניו יתברך אלא כקורא בתורה, והביא שכן כתב המהרש"ל (שו"ת, סי' סד), וכן באשם יאמר כן.

והנה לשון הטור היא שהחטאת אינה באה נדבה, ומשמע לכאורה שהיא באה בנדר, דהיינו שאם יאמר הרי זו לחטאת לא אמר כלום, אבל אם אמר הרי עלי חטאת דבריו קיימים, ומכל מקום אינו יכול לומר יהי רצון כאילו הקרבתי חטאת אלא כשיכול להקריב חטאת בנדבה. אך במטה יהודה (סק"ח) כתב שזה אינו, והוא הדין שאין החטאת באה בנדר, וכמו שכתב הרמב"ם הנזכר [אמנם לכאורה גם אם חל הנדר וכדעת רש"י, אינו מכפר ואין שייך לומר על זה יהי רצון כאילו הקרבתי].

טבח שמכר ב' פעמים טריפות אם מעבירים אותו

בחולין (ג:) מבואר, שטבח שמצאו שמכר חלב ולא נקרו כראוי, אם מצאו כזית חלב מלקים אותו, ואם לא מצאו כזית אלא כשעורה אין מלקים אותו, אבל מעבירים אותו מלהיות טבח. ובסנהדרין (כה.) מובא מעשה בטבח שיצאה טריפה מתחת ידו, שפסלו רב נחמן והעבירו מהטבחות, ואמר לו רבא שאין להכשירו אלא עד שיעשה כדברי רב אידי בר אבין, שהחשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו, ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו.

ובסוגיות הגמרא אין מבואר אחר כמה פעמים שיצאה טריפה מתחת ידו מעבירים אותו, ואם גם בפעם אחת בלבד מסלקים אותו. ובשו"ת הרא"ש (כלל כ"ט) נשאל, בדבר טבח שנמצאת טריפה תחת ידו שנים ושלוש פעמים, אם מעבירים אותו עד שיקבל עליו דברי חבירות [ואם יקבל על עצמו דברי חבירות תועיל קבלתו שלא לחשוד בו עוד]. וכתב, שכיון שלא חש לבדוק והוא מוציא טריפות, נמצא שהוא רשע להאכיל טריפות, ואין להאמינו עוד, כי אין בו יראת שמים, ולא תועיל לו קבלת חבירות, כי ענין חבירות הוא ענין פרישות דבר שלא היו נוהגין בו רוב המון העם, וכשהיה אחד מן העם מקבל עליו דברי חבירות היו נוהרים בו והיו סומכים עליו החברים. אבל ענין הטריפות הוא מעיקרי הדת והכל יודעין ונוהגין בו, וזה שלא חש לבדוק והוציא טריפות מתחת ידו שנים ושלוש פעמים, אם עשה במזיד או שלא חש לבדוק כל הצורך, רשע הוא. ומסיק הרא"ש, שאף אם היה מקבל עליו להיות זהיר מכאן ולהבא, אין לבי נותן לי לסמוך עליו עוד.

וכתב הב"ח (שו"ת החדשות סי' ג), שמה שכתב הרא"ש שנים ושלוש פעמים, כוונתו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל (יבמות סד:), אם בשתי פעמים נעשית חזקה או בשלוש פעמים, ולא הכריע הרא"ש במחלוקת זו.

אך בשו"ת מהרי"ט (ח"ב י"ד סי' טו) כתב, שמעיקר הדין די להוציא מחזקת כשרותו ולהחזיקו בפושע בשתי פעמים, ורק בשור המועד ובווסתות שהחזקה היא בדבר טבעי צריך שלש פעמים כדי לקבוע שזהו טבעו, אבל במקום שצריך רק לגלות שכך נוהג האדם, די בשתי פעמים כדי לגלות דבר זה. ומה שכתב הרא"ש שנים ושלוש פעמים, הוא משום שפעמים שצריך שלש פעמים ופעמים די בשתיים, שאם הטריפה השנייה היתה אותה מין הטריפה של הראשונה, הרי הוא פושע והוחזק בשתי פעמים, אבל אם בכל פעם היתה טריפה אחרת, לא הוחזק עד שלש פעמים [כן הגיה בדעת תורה (י"ד סי' ב"ק יא) בדבריו].

אך בדעת תורה (שם) כתב, שמסוגיותנו מוכח שלעולם אין אדם יוצא מחזקת כשרות עד שיעבור שלש פעמים, שכן אמרו לענין מי שהיו לפניו ארבע בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום, וארבע בהמות של חולין תמימות, ואמר הרי אלו תחת אלו, שבשלוש הבהמות התמימות של קודש עבר על הלאו של 'לא יחליפנו' שאסור לעשות תמורה, ועל הרביעית שהיא בעלת מום הדבר ספק אם התכוין בתורת פדיון שזה מותר, ונאמר שכיון שיכול לעשות בהיתר בדרך פדיון לא יעשה באיסור בדרך תמורה, או שמא כיון שאדם זה הוחזק כבר בשלוש התמימות לעשות באיסור, אין אומרים שכיון שיכול לעשות בהיתר לא יעשה באיסור.

בהמה שנרבעה האם מותרת באכילה

כתב הב"ח (שו"ת, סי' קיא) שמשמע בסוגיותנו שבהמה שנרבעה בזמן הזה מותרת, ששינו במשנה כל האסורין לגבי המזבח כמו הרובע והנרבע מותרים באכילה להדיוט, ואף שנאמר בגמרא שאם יש שני עדים שנרבעה אסורה באכילה להדיוט, היינו בזמן שהסנהדרין היה נוהג שהבהמה נהרגת על פי שני עדים, אבל בזמן הזה שאי אפשר לגמור דינו, מותר לשחטו אפילו לכתחילה.

ומכל מקום סיים, שמשום 'הרחק מן הכיעור ומן הדומה' ראוי שלא לקיימה בחיים אלא ימכרנו לעובדי כוכבים ומזלות לאוכלו, והדמים מותרים בהנאה. וכן כתב בספר חסידים (סי' תתכט) שלא יאכלנו ישראל, שמאחר שהנכרים אינם אוכלין אותה, איכא חילול השם אם יאכלנו ישראל, והיינו כשהוא מפורסם שרבעה העובד כוכבים ומזלות, אבל באינו מפורסם מותרת באכילה, אבל למאי שכתבתי למעלה אף באינו מפורסם ראוי שלא לאכלו.

ובט"ז (י"ד סי' קנ"ג סק"א) כתב, שבהמה שנרבעה מותרת באכילה גם כשהיו שני עדים שראו אותה נרבעת, ואף שלכאורה מהתוספות בזבחים (עא. ד"ה רובע) משמע שהיא אסורה באכילה, שהרי כתבו בשם רש"י שרובע ונרבע על פי עד אחד או על פי בעלים נאסר לגבוה ולא להדיוט, ובשני עדים נאסר אפילו להדיוט, וגם בסוגיותנו מבואר שאם העידו עליו שני עדים הוא פסול מאכילת להדיוט, אין זה ראייה, כי כוונתם כמו שפירש רש"י בסוגיותנו (ד"ה פוסלתו) שטעם האיסור הוא משום שהבהמה בסקילה, והיינו כשהעידו עליה שני עדים שנרבעה ונגמר דינו לסקילה אז אסור באכילה להדיוט.

וכן כתב בצמח צדק (הקדמון, סי' מו) שבזמן שהיה סנהדרין דנים, היה אסור לשחוט את הפרה שיש עליה עדים לכתחילה גם קודם שנגמר דינו, ואם שחטו היא מותרת לאכילה, אבל בזמן הזה שאין סנהדרין היא מותרת באכילה אף לכתחילה.

ובפתחי תשובה (י"ד סי' קנ"ג סק"א) כתב בשם הבית יעקב (סי' קיח), שלכתחילה אסור לשוחטה כדי לאכול ממנה, רק ימכרנה לעובדי כוכבים, ובמקום שאין עובדי כוכבים אוכלים בהמה שנרבעת אסור למכור להם.

וכתב בספר לחם הפנים (י"ד סי' כ"ט בהג"ה) שלדבריו מובן דברי הגמרא בסנהדרין (נט:): שלאדם הראשון נאסר כל בשר לאכילה, והיינו ע"פ מה שמבואר ביבמות (סג.) שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה, וכיון שבא על כל הבהמות והחיות נאסרו עליו באכילה, ולכן מבואר בסנהדרין (שם) שהיו מלאכי השרת צולין לו בשר, שדווקא בשר מן השמים היה מותר לו לאכול.

ובבאר יעקב (ברלין, שם עמ' מג) תמה עליו, שאם זה הטעם למה אסרה לו התורה גם את הזכרים, וגם איך הולידו הבהמות לאחר מכן, והלא בהמה שנרבעת נעקרת (ע"ז טו.), אלא על כרחך שהולידו קודם שנרבעו, ובודאי לא בא רק על בהמה אחת מכל מין, ולמה נאסר לאכול מהבהמות שלא נרבעו.

ובמחזיק ברכה (שם) הוסיף להקשות על הלחם הפנים, שמה שאמרו חז"ל שבא על כל בהמה לאו דווקא שבא ממש, וכמו שכתב המהרש"א (יבמות שם ד"ה זאת). ועוד, שאפילו שהדברים כפשטן כאשר חשבו קצת המפרשים, הדבר ברור שעדיין לא נאסר בביאת בהמה.

להדליק נרות שבת או חנוכה מנרות שיוצרו לצורך עבודה זרה בסוגייתנו מבואר שמוקצה לעבודה זרה, כלומר שהכין בהמה להקריבה לעבודה זרה אינה נאסרת למזבח אלא עד שיעבדו. ופירש רש"י (ד"ה עד שיעבדו) בפירוש הראשון, שרק כשעשו בו איזה עבודה לצורך עבודה זרה נאסר אבל אם רק הזמינו לצורך עבודה לא נאסר. עוד פירש רש"י, שאם הקצוהו לעבודה זרה מיד נאסר, ואינו יוצא מיד האיסור אלא רק כשיעשו בו איזה עבודה לצורך הכמרים, וכשעשו בו איזה עבודה שוב אינו נאסר כיון שלא יקריבו אותו לעבודה זרה, וכתב על פירוש זה שהוא העיקר.

והרמב"ם (איסורי מזבח פ"ד ה"ד) פסק כפירוש הראשון ברש"י, שאין הבהמה נפסלת משום מוקצה עד שיעשו בה מעשה, כגון שיגזזו אותה או יעבדו בה לשם עבודה זרה. אולם הראב"ד כתב כפירוש השני ברש"י, שהמוקצה אסורה מיד כשהקצוה גם בלא מעשה, ואינה אסורה רק עד שיעשו בה מעשה, שאז כבר בטלה הקצאתו וחללוהו.

והנה החתם סופר (או"ח סי' מב) נשאל, על נרות שהכינו אותם לבית עבודה זרה ועדיין לא הדליקו אותם שם, האם מותר להדליקם בבית הכנסת. וכתב שבשו"ע (או"ח סי' קנד סי"א) לא הוזכר אלא שכבר הדליקו והשמש שלהם כיבם שאז אסור להדליקם בבית הכנסת, אבל כאשר רק הזמינו אותם לעבודה זרה לא נזכר לאיסור, וכמו שמבואר בסוגייתנו שאין מוקצה לעבודה זרה עד שיעשו בו מעשה. ואף לפירוש השני ברש"י ולדעת הראב"ד שהבהמה נאסרה למזבח בהזמנה, מכל מקום כיון שנתבטל על ידי המכירה מותר גם לשיטתם. וכדבריו פסק המשנה ברורה (ס"ק מד), שאם עדיין לא הודלקו מעולם ומכרן שמשן לישראל מותר אף לגבוה שלא חל עליהם שם נוי עכו"ם מעולם.

ובשבט הלוי (ח"ב סי' נו) נשאל, על בית חרושת המייצרת נרות נאים לצורך הדלקת נרות בבית תפלות של עבודה זרה, וכן כתוב על הקופסא שיצרוה לצורך עבודה זרה, האם מותר להדליק בהם נרות שבת. וכתב ששאלה זו חמורה קצת יותר מהשאלה שנשאל החתם סופר, שלכאורה נעשו בבית חרושת לשם עבודה זרה עצמה, וא"כ יש בה יותר מהזמנה, מכל מקום אין נראה להחמיר בזה שידוע שבתי חרושת עושים לצורך כל דבר, וגם כיון שהוא מעשה מכוונות ואין יד אדם נוגע בעשייתם אין כאן מחשבה הפוסלת, והקופסאות שמצויר עליהם שהם לצורך עבודה זרה שלהם נעשה לפרסומת מכירה כידוע שם.

ובחלקת יעקב (נדמ"ח י"ד סי' נג) הקשה על דברי החתם סופר שהתיר גם לראב"ד כאשר מכרו לישראל, והרי הראב"ד סובר כפירוש השני בסוגייתנו שאין צריך מעשה הואיל והקצה את גופו לעבודה זרה. וכתב שדבריו מובנים על פי דברי הלחם משנה (שם) שגם להראב"ד צריך קצת מעשה, שיניע גופו ויאמר זה לעבודה זרה, ובאמירה לבד אינו נעשה מוקצה. נמצא שכשלא עשה מעשה כלל, גם להראב"ד אין איסור כלל, ולכן אמר החתם סופר שאם לא נעשה בגופו מעשה כלל אינו נאסר בהזמנה בין להרמב"ם ובין להראב"ד.

אך סיים למעשה, שכידוע שהמצוות צריכים להיעשות בהידור, ולהאמור אף שאינו אסור מטעם מיאוס שהזמנה אינה אוסרת, אבל פשוט שזה אינו מהודר, וגם את השמש אין להדליק מנרות אלו כיון שנטפל למצות נר חנוכה, ולכן כשאינו שעת הדחק אין להתיר, כיון שאין זה הידור מצוה.

ואמר רב בעלי חיים אינן נידחין

אפשר לומר דהנה לכאורה תשובה אינה מועילה רק לשיטת רב דסובר בעלי חיים אינן נידחין, דלר' יוחנן הא סבירא ליה בעלי חיים נידחין וכיון דאידיה אידיה. וזה שאנו אומרים בסליחות וסלחת לעוננו כי ר"ב הוא דכן איפסקה ההלכה (רמב"ם מעשה הקרבנות פט"ו ה"ד). וזה שאנו אומרים בהגדה של פסח רחום כהלכה, רחום בתשובה כהלכה כרב דמועיל תשובה.

(שארית מנחם, ויצא)

שלשה עשר שופרות היו במקדש וכו'

בנסיון העקידה כתיב (בראשית כב ה) 'ונתשחוה ונשובה אליכם', ולא מצינו כלל שהשתחוה שם, אלא לפי שהיה שם קרבן אילו של יצחק, ומזה נשתלשל כל עבודת הקרבנות שבבית המקדש, כמו שביקש 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', אם כן כל מעשה העקידה היה בחינת בית המקדש והשתחויה. איתא במשנה (שקלים פ"ו מ"א) שלש עשרה השתחויות היו במקדש, שלשה עשר שופרות היו במקדש, והם כנגד י"ג מדות הרחמים, הכל הוא ענין קרבן, אחד ההרים אח"ד בגימטריא י"ג.

(פני מנחם, וירא)

ולדי קדשים ממעי אמן הם קדושים

כתיב (בראשית כא ז) 'ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקוני'. ונראה על פי מה שכתבתי לעיל לך (שם יב ט) 'הלוח ונסוע הנגבה', כי אברהם אבינו ע"ה היה הולך בכל יום ויום במדריגה גבוה הלוח וגדול, וז"ש בזה"ק (קכט). בפסוק 'ואברהם זקן בא בימים', תא חזי אברהם אתקרב לגביה ותאובתיה דיליה הוה כל יומוי בהאי ולא אתקריב אברהם ביומא חדא או בזמנא חדא, אלא עבודוהי קריבו ליה בכל יומוהי מדרגא לדרגא עד דסליק בדרגוהי כד הוה סיב ועאל בדרגין עלאין כדחזי ליה, כדכתיב 'ואברהם זקן' וכדין בא בימים באינון יומין ידען ברזא דמהימנותא, אבל יצחק אבינו ע"ה כשנולד היה תיכף במדריגה גדולה כזה להמשיך השפעות טובות מעולם הזקן באותה בחינה שהיה אברהם אבינו בעת זקנתו, כמאמר הגמרא ולדות קדשים במעי אמן הם קדושים, כי יצחק היה קדוש מרחם, לכן היה צריך להתמהמה עד כה שיהיה אברהם אבינו ע"ה בבחינה גדולה כזו בבחינת נוחלין ומנחילין למשוך נשמה קדושה כזו ליצחק בנו שיהיה תיכף במעלה גדולה כזו כמו אביו בבחינת הזקנה, וזה 'כי ילדתי בן לזקוני' שהוא תיכף בשעת הלידה בבחינת הזקנה מדת החסד.

(תפארת שלמה, וירא)

מאזנים את השמחה

את השמחה שלכם

לעולם לא ישכחו

מזכרות ייחודיות
מבית ממלכת התורה 'עוז והדר'

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה